

## Innebandy eller språkmuseum?

I min förra artikel lovade jag att resonera lite kring engelskans intrång i idrottsspråket mot bakgrund av Malmö FBC's problem med att få namnet godkänt. Svenska innebandyförbundets klausul i namnpolicyn om att motverka engelska eller främmande ord ställde till det. Engelskans intrång i svenskan är nu inget specifikt för idrotten, om vi bortser från den helt anglifierade ishockeyn, utan följer den allmänna förändringen av språket vi vant oss de senaste decennierna. Innebandyns inverkan i detta avseende är lika med noll och kommer så att förbli, med eller utan policy.

Det är faktiskt så att svenskan alltid har påverkats av andra språk. Det främmande språk som påverkat mest är tyskan. Den ligger som en våt filt över svenska språket. Engelskan kommer inte ens i närheten av tyskans inflytande. Protesterna mot utländsk påverkan har också alltid funnits och har tagit sig många besynnerliga uttryck. Den största språk-



*I den engelska komposten har gamla nordiska ord från vikingatiden omvandlats och återanvänds i modern svenska. Till exempel har kravla återvänt med ny betydelse som crawl (ett simsätt), kid som kid (rådjursunge) eller som beteckning för småbarn. Det finns många fler exempel på "komposterade" ord.*

rasisten i svensk historia jag känner till är nog Esaias Tegnér, som med de mest bombastiska formuleringar försökte höja det svenska språket till skyarna, samtidigt som han i mycket förringande ordalag förlöjligade de andra europeiska språken. I dag verkar hans formuleringar så komiska att framförda av en ståuppkomiker skulle språkdikterna få folk att ligga dubbelvikta på golvet av skratt.

Det är inte heller alltför avlägset (folk kan fortfarande vittna), när svenska staten i sina försök att utrota tornedalsfinska, bestraffade barn för att tala sitt modersmål i stället för svenska på rasterna i skolan. Det är unikt brutalt i språkhistorien. Är det i den här planhörnan innebandyn vill stå? Det hoppas jag inte.

Varför tränger sig då engelska in i svenska språket? Helt enkelt för att USA är den dominerande stormakten i världen i dag. Vi har alltid anpassat oss efter de ledande makterna rent språkligt, vilket är naturligt om vi vill vara med här i världen. Men den absolut främsta orsaken är de stora utbildningsreformerna under efterkrigstiden, vilka lett till att vi har en otroligt stor del av befolkningen som får lära sig engelska i skolan. Dessa reformer har vi infört för att just hänga med i utvecklingen. Till exempel hade inte svensk musikindustris enorma framgångar kommit till stånd utan dessa.

Små betydelselösa försök att försvara svenskan mot utländskt inflytande i t ex namnpolicy eller något annat, väger tämligen lätt mot dessa krafter. Innebandyförbund eller föreningar kan strunta i att ta på sig uppgiften att driva språkmuseum och i stället ägna sig åt innebandy. Sedan är det också så att svenskan kommer att tåla denna påverkan. Den har stått pall för värre saker i historien, men finns ändå. Tegnér trodde för 200 år sedan att svenskan skulle gå under, vilket var fel.

## Funktionär eller manskap?

Men låt oss titta på ett par engelska ord med förändrade betydelser över tiden. *Crew* är ett ord som jag sett bli användes av Malmö FBC på tröjor för arrangemangspersonal. Vad betyder då det? Ja, egentligen betyder det besättning (på en båt eller ett flygplan) eller manskap. Det kan ju tyckas vara en onödigt förringande beteckning på personer som skall vara lite speciella, markera en tillhörighet och ha ansvar för att ett arrangemang skall fungera. Här tycker jag nog att *funktionär* inger mer myndighet, särställning och därför någon man kan vända sig till. Men det kanske är lite tradigt. Den mer formella beteckningen *arrangemang* hade väl också skänkt mer status åt tröjbärarna. Eller om man nu vill ha det på engelska - *Event staff*. Det låter väl inte helt oävet?

## Tränare

*Coach* i stället för tränare är vanligt förekommande inom innebandyn, och andra idrotter för den delen. Så har vi sedan länge vant oss. Men egentligen betyder det kusk och kommer från det ungerska ordet *kocsi*, som gett det snarlika ord i flera språk i Europa (tjeckiska *koč*, tyska *kutsche*, holländska *koets*, spanska, portugisiska, och franska *coche*). Ordet kommer av Kosc, en stad där man tillverkade en speciell sorts kuskvagnar. Staden blev ett centrum för tillverkningen av dessa hästdragna vagnar i Europa. Coach användes också i England som beteckning på lyxbussar.

Men coach är också ett exempel på ett ord där innebörden glidit åt ett annat håll. Faktum är att vi idag är mitt uppe i en ännu tydligare förskjutning av ordets betydelse. I dag kan det i princip betyda vad som helst. Då är det inte idrotten som har tramsat till det. Det känns som om det bara blivit ett bra ord för mer eller mindre seriösa försök att sälja allehanda flumtjänster till folk. Det luktar mycket "starta eget" över det hela.

Hela livet kan numera coachas. Det kan börja med en dejtingcoach. Går detta vägen kanske det behövs en sexcoach lite senare. Har sexcoachen lyckats kan en mammacoach



Typisk ursprungscoach



komma väl till hands. Efter mammaledigheten är naturligtvis en karriärscoach ett måste. Och för att passa in i tidens trender behöver vi naturligtvis också konsultera livsstils- och klimatcoacher. Annars kanske vi slarvar för mycket med den nya stridsgasen CO<sub>2</sub>.

Man kan leka lite med orden och använda ursprungsbetydelsen tillsammans med de nya "yrkena", t ex sexkusk. Den bild som då tonar fram för mig, är då kanske delvis en annan än den seriösa terapeutens. Men så är det här i språkvärlden, den en gång ursprungliga betydelsen förvanskas eller förändras för att senare beteckna något helt annat. Även på engelska. Alla ord är som biologiskt nedbrytbart material, de kan "komposteras" och omvandlas till nya betydelser.

### Riktigt hembränt svenskt?

Ett helt annat ord med innebandyrelevans, som jag funderat på varifrån det kommer, är teka. Varför heter det att man tekar om bollen? Har det utländskt ursprung? För att ta reda på det har jag fått vända mig till Institutet för språk och folkminnets utmärkta hemsida. Här kan man hitta lite udda och kul saker. Det visar sig nämligen vara ett svenskt dialektord. Från hemsidan citerar jag:

*Teka(s)* eller *täka(s)* är ett verb som faktiskt finns i svenska dialekter och är belagt i institutets dialektordsamlingar. Den första betydelsen är belagd från olika delar av landet, men med viss koncentration till Uppland, Västmanland och Gästrikland. 'Tävla, kappas' är upptecknat från Dalarna, Västmanland, Uppland och Sörmland. Ex. *Han ville tekas mä mej* (Västmanland). Från Dalarna finns också betydelsen 'bråka lindrigt, gnabbas, retas'. Ex. *Ja döm da (där) ska då jämt hal* (hålla) *på tåkös*.



*De tåkös om bollen*

Det stämmer ju ganska bra som begrepp på vad man gör vid tekning. Man tävlar, bråkar lindrigt eller gnabbas om bollen. Och så är det tydligen helsvenskt också. Detta måste väl ge ro i själen inför den engelska invasionen. Det svenska språkseendet känns nu lite återupprättat.

Tills sist kan det vara intressant att nämna en belagd språkinverkan innebandyn har haft på svenskan. Ordet *Zorra* har förra året kommit in på Svenska språkrådets ordlista över nyord. Att ett ord kvalar in på den listan, innebär första steget till att senare upptas i Svenska Akademiens Ordlista (SAOL). Det tycker jag fanimej är bra även om just det ordet inte är redig svensk hembränning.